

Data: 16 noiembrie 2015
Subiect: **Opinie cu privire la proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (transpunerea Directivei 2004/113/CE)**
Adresată: Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF)
Persoane de contact: Pascal Lilia (lilia.pascal@mmps.gov.md, tel: 022 26 93 49) și Vlad Luca (vlad.luca@mmps.gov.md, tel: 022 72 72 74)
tel. 20-14-27, e-mail: diana.cucer@justice.gov.md
Prezentată de: Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM, www.crjm.org), persoane de contact: Nadejda Hriptievschi (nadejda.hriptievschi@crjm.org) și Sorina Macrinici (sorina.macrinici@crjm.org)

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL

Prezentăm câteva sugestii pentru îmbunătățirea textului proiectului de lege, cât și argumentarea acestuia.

Proiectul de lege pentru transpunerea Directivei 113:

- 1. Excluderea definițiilor discriminării după criteriul sex, discriminării directe după criteriul sex, discriminării indirecte după criteriul sex și hărțuirii din art. 2 Legea nr. 5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați din 9 februarie 2006 (Legea nr. 5 în continuare).**

Recomandăm excluderea definițiilor discriminării după criteriul sex, discriminării directe după criteriul sex, discriminării indirecte după criteriul sex și hărțuirii din art. 2 Legea nr. 5, deoarece definițiile respective sunt incluse în Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității din 25 Mai 2012 (Legea nr. 121 în continuare), care este lege cadru pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, inclusiv pe criteriul de sex. Legea nr. 5 a fost adoptată înaintea Legii nr. 121, de aceea definițiile în ambele legi au avut o justificare. Din momentul adoptării Legii nr. 121, menținerea definițiilor de discriminare, discriminare directă, discriminare indirectă și hărțuire doar pe un criteriu în legea specială, Legea nr. 5, nu-și are justificare. Mai mult, datorită diferențelor minore în definițiile respective, în practică ar putea apare probleme de interpretare.

În cazul în care nu se acceptă propunerea de excludere a celor patru definiții din Legea nr. 5 și se menține includerea definiției „hărțuirii” în Legea nr. 5, recomandăm utilizarea aceleiași definiții ca în Legea nr. 121, cu accentul pe criteriul protejat sex. Respectiv, propunem următoarea definiție: „hărțuire - orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, avînd drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe baza sexului acesteia”.

De asemenea, în cazul în care nu se acceptă propunerea de excludere a celor patru definiții din Legea nr. 5, recomandăm modificarea definiției „discriminării indirecte după criteriul sex” din art. 2 al Legii nr. 5, pentru a corespunde definiției din Legea nr. 121 și a art. 2 lit. (b) al Directivei nr. 113. În caz contrar, definiția actuală a discriminării indirecte din Legea nr. 5 este incompletă și face o confuzie între conceptul justificării obiective și măsurile afirmative. Respectiv, propunem

următoarea definiție: „discriminare indirectă pe criteriul de sex – orice prevedere, acțiune, criteriu sau practică aparent neutră care are drept efect dezavantajarea în special a persoanelor de un anumit sex, în raport cu persoanele de alt sex, în afară de cazul în care acea prevedere, acțiune, criteriu sau practică se justifică în mod obiectiv, printr-un scop legitim și dacă mijloacele de atingere a aceluși scop sunt proporționale, adecvate și necesare”.

2. Referința la Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității (CPPEDAE) și instanțele judecătorești în Legea nr. 5.

Considerăm că atât timp cât art. 15 din Legea nr. 5 menține lista autorităților abilitate cu atribuții în domeniul egalității între femei și bărbați, CPPEDAE și instanțele judecătorești urmează a fi inclus printre autoritățile enumerate. În așa fel Legea nr. 5 va fi conformă art. 8 al directivei 113, care prevede căile de apărare împotriva discriminării pe criteriul sex. Astfel, recomandăm completarea art. 15 cu lit. g) cu următorul conținut:

„g) Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității;

h) instanțele judecătorești.”

Recomandăm completarea Legii nr. 5 cu un articol nou și anume art. 18¹ cu următorul conținut:

„Art. 18¹ Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității
Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității își exercită atribuțiile prevăzute de Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității, în domeniul nediscriminării și egalității de tratament, inclusiv pe criteriul de sex”.

Recomandăm completarea art. 24 cu alin. (3) cu privire la depunerea cererilor de chemare în judecată, astfel asigurându-se conformitatea cu art. 8 alin. (1)-(3) al directivei 113, care cere statelor să prevadă remedii judiciare și/sau administrative pentru asigurarea respectării prevederilor directivei. Directiva nr. 113 solicită prevederea remediilor judiciare și/sau administrative (art. 8 alin. (1), prejudiciul cauzat să fie realmente și efectiv reparat sau despăgubit (alin. 2) și posibilitatea asociațiilor, organizațiilor și persoanele juridice care au un interes legitim în garantarea respectării dispozițiilor directivei să poată iniția proceduri juridice și/sau administrative (alin. 3). Astfel, pentru transpunerea cerințelor din art. 8 al directivei 113, recomandăm următorul text pentru art. 24 alin.(3):

„Orice persoană care se consideră victimă a discriminării pe criteriul de sex are dreptul să înainteze o acțiune în instanța de judecată, conform prevederilor specifice protecției împotriva discriminării prevăzute de Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității. Acțiuni în instanța de judecată pentru protecția persoanelor ce se consideră a fi victime ale discriminării pe criteriul de sex pot înainta și sindicatele și asociațiile obștești din domeniul promovării și protecției drepturilor omului”.

3. Atribuirea Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați sau altei autorități a competenței de a acorda asistență independentă victimelor discriminării de a depune plângeri pe discriminare.

Art. 12 alin. (2) lit. (a) prevede că statele membre urmează, „fără a aduce atingere drepturilor victimelor și asociațiilor, ale organizațiilor și altor persoane juridice menționate la articolul 8 alineatul (3), să aducă persoanelor victime ale unei discriminări un ajutor independent pentru a iniția o procedură vizând discriminarea.” Nici Legea nr. 5, nici Legea nr. 121 nu prevede expres competența vreunei autorități, abilitate cu atribuții în domeniul egalității între femei și bărbați, de a acorda asistență victimelor discriminării pe criteriul sex în depunerea plângerilor sau acțiunilor în instanță pe discriminare. Respectiv, recomandăm analiza oportunității atribuirii competenței respective fie Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, fie unei alte autorități.

4. Prevederea expresă a interzicerii discriminării pe criteriul sex, inclusiv sarcină și maternitate.

Directiva 113 definește în mod expres în art. 4 principiul egalității de tratament pe criteriul sex, care înseamnă că „nu poate exista o discriminare directă pe criteriul de sex, inclusiv un tratament mai puțin favorabil al femeii pe motive de sarcină și maternitate” și faptul că „nu poate exista o discriminare indirectă bazată pe sex”. Nici Legea nr. 5, nici Legea nr. 121 nu conține o referință expresă la interzicerea discriminării pe criteriul de sex, care include sarcina și maternitatea. Respectiv, recomandăm completarea art. 5 alin. (4) Legea nr. 5 cu sintagma „inclusiv tratamentul mai puțin favorabil al femeii pe motive de sarcină și maternitate”, după sintagma „femeilor și bărbaților”. Pentru claritate, evidențiem mai jos completarea recomandată:

„(4) Acțiunile care limitează sau exclud sub orice aspect tratarea egală a femeilor și bărbaților, inclusiv tratamentul mai puțin favorabil al femeii pe motive de sarcină și maternitate, se consideră discriminatorii și sunt interzise”.

5. Modificări terminologice la art. 12¹.

Susținem integral propunerea de anulare a diferențelor în materie de prime și beneficii în serviciile de asigurare și al celor financiare conexe, stabilite în funcție de sexul persoanei. Totuși, textul art. 12¹ necesită îmbunătățire pentru a asigura claritatea acestuia. Și anume, sintagma „prime și prestații” urmează a fi înlocuită cu sintagma „premii și beneficii”, ultima sintagmă conținând terminologie specifică domeniului asigurărilor (termenul „prestații” nu este specific domeniului, conform legislației naționale). De asemenea, textul urmează a fi îmbunătățit pentru a interzice clar determinarea diferențelor (înlocuirea sintagmei „să nu determine diferențe” cu sintagma „nu trebuie să determine diferențe”). Respectiv, propunem următoarea redacție a art. 12¹: „Utilizarea criteriului de sex ca factor în calcularea primelor și beneficiilor, în cadrul serviciilor de asigurare și al serviciilor financiare conexe, nu trebuie să determine diferențe, pentru persoanele asigurate, în materie de prime și beneficii”.

Nota informativă la proiectul de lege pentru transpunerea Directivei 113:

Recomandăm completarea notei informative cu următorul paragraf (după paragraful ce ține de serviciile de asigurare, prima pagină), care include argumente suplimentare pentru necesitatea interzicerii diferențelor:

Conform hotărârii CJUE în Test Achats C-236/09, din 1 martie 2011, deși elementul sex poate fi folosit în continuare în asigurări, acesta nu trebuie să determine diferențe în materie de prime și beneficii pentru persoana asigurată. Comisia Europeană a publicat un ghid despre aplicarea Directivei 113 în statele membre, care este disponibil aici: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/com_2011_9497_en.pdf.

Ca exemplu de transpunere a acestor prevederi în statele membre ale UE poate fi adusă practica României. Astfel, România a adoptat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 61/2008 privind implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii, modificată prin Legea nr. 128 din 26 aprilie 2014 (anexate pentru informație). Consiliul Autorității de Supraveghere Financiară a emis Norma nr. 11 din 11 septembrie 2013 privind implementarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la serviciile din domeniul asigurărilor și furnizarea de servicii în domeniul asigurărilor (anexată pentru informație).